

Alþingi
Erindi nr. Þ 136/303
komudagur 4.12.2008

Allsherjarnefnd
Elín Valdís Þorsteinsdóttir, nefndarritari.
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 2. desember 2008.

Umsögn laganefndar LMFÍ um frumvarp til laga um embætti sérstaks saksóknara. 136. löggjafarþing 2008-2009. Þskj. 156 – 141. mál.

Laganefnd Lögmannafélags Íslands fékk til umsagnar ofangreint frumvarp til laga um embætti sérstaks saksóknara. A.m.k. sumir nefndarmanna eru þeirrar skoðunar að ekki standi næg rök til þess að setja sértæk lög um „embætti sérstaks saksóknara“. Í núgildandi löggjöf er kveðið á um eftirlitsstofnanir, sem fari með rannsóknar- og ákærvald í opinberum málum. Um þessar stofnanir og valdheimildir þeirra eru ítarleg ákvæði meðal annars í lögum nr. 19/1991 um meðferð opinberra mála, lögum nr. 88/2008 um meðferð sakamála sem taka gildi 1. janúar næstkomandi og í lögreglulögum nr. 90/1996. Til viðbótar eru eftirlitsstofnanir á stjórnáæftirliti, m.a. Fjármálaeftirlitið og embætti Skattrannsóknarstjóra ríkisins. Sumar þessar stofnanir eru sérhæfðar og samkvæmt núgildandi lögum er það hlutverk þeirra að sinna þeim verkefnum sem sérstökum saksóknara er ætlað að sinna samkvæmt téðu frumvarpi, þó verkefni hans sé fremur óljóst samkvæmt 1. gr. frumvarpsins. Það sé brýnt að þessar eftirlitsstofnanir hafi yfir að ráða mannafla og sérþekkingu til að takast á við verkefni, sem upp koma á hverjum tíma. Við þær sérstöku aðstæður, sem nú ríkja og lýst er í athugasemdum með frumvarpinu, kann að vera ástæða til að styrkja þessar stofnanir með mannafla og sérfræðisþekkingu fremur en að búa til ný embætti og undanskilja þannig verkefni frá þeim stofnunum, sem eru nú starfandi. Lög um sérstakan saksóknara eru til þess fallin að draga úr virðingu og trúverðugleika þessara stofnana.

Hvað snertir efni ofangreinds frumvarps, þá skal sett á stofn embætti sérstaks saksóknara, samkvæmt 1. gr. frumvarpsins til þess að „rannsaka grun um refsiverða háttsemi í aðdraganda og í tengslum við þá atburði er leiddu til setningar laga um heimild til fjárveitingar úr ríkissjóði vegna sérstakra aðstæðna á fjármálamarkaði o.fl. nr. 125/2008, og eftir atvikum fylgja rannsókn eftir með útgáfu ákæru og saksókn.“ Hvað þarna fellur undir er óljóst. Með því verða valdmörk einstakra stofnana sem fara með rannsóknar- og ákærvald, einnig óljóst.

Ekki er skýrt af hverju miðað er við að rannsókn afmarkist við gildistöku laga nr. 125/2008. Eftir að lögin voru sett voru fjármálafyrirtæki yfirtekin af Fjármálaeftirlitinu og á þessari stundu verður ekki útilokað lögunum nr. 125/2008 kunni að verða beitt síðar gegn fjármálafyrirtækjum.

Ákvæði 4. gr. frumvarpsins felur í sér meiriháttar frávik frá ákvæðum laga nr. 19/1991 um meðferð opinberra mála. Hinn 1. janúar 2009 taka gildi ný lög, nr. 88/2008 um meðferð sakamála. Þar er ekki heldur að finna sambærilegt ákvæði og hér er til skoðunar. Undirbúningur að setningu laganna um meðferð sakamála var mjög ítarlegur og að samningu þeirra komu margir af okkar færustu sérfræðingum á sviði réttarfars. Ákvæðið mun ekki heldur eiga sér fyrirmynd í rétti annarra Norðurlandþjóða og í athugasemdum með frumvarpinu eru ekki færð nein gild rök fyrir því að víkja frá almennum reglum að þessu leyti. Með ákvæðinu eru sérstökum saksóknara og ríkissaksóknara veittar mjög rúmar heimildir til að ákveða, á grund-

velli matskenndra sjónarmiða og túlkunar þeirra á reglunum, hvort starfsmaður/stjórnarmaður í félagi skuli ákærður eða ekki. Ekki þarf að hafa mörg orð um að matskenndar reglur um svo mikilsverð atriði eru óæskilegar. Ákvæðið vekur áleitnar spurningar um réttarstöðu starfsmanns/stjórnarmanns í félagi við meðferð mála á rannsóknarstigi, á ákærustigi og við meðferð dómsmáls kæmi til þess. Meðal þýðingarmestu reglna um vernd einstaklings, sem borinn er sökum um refsiverða háttsemi, er þagnarrétturinn. Um hann er ákvæði í lögum um meðferð opinberra mála og í mannréttindasáttmálum. Með 4. gr. er starfsmaður/stjórnarmaður í félagi hvattur til, með hugsanlegri umbun, að nýta sér ekki þagnarrétt sinn. Ákvæðið vekur upp fjölmargar aðrar spurningar um túlkun, framkvæmd og eftirlit með framkvæmdinni. Laganefnd telur að ákvæði eins og í 4. gr. frumvarpsins þarfnist mun vandaðari skoðunar heldur en frumvarpið ber með sér að fram hafi farið og leggst gegn því að ákvæðið verði lögfest að svo stöddu.

Ástæða er til að benda á að ofangreint frumvarp tengist að nokkru frumvarpi til laga um rannsókn á aðdraganda og orsökum falls íslensku bankanna 2008 og tengdra atburða, sem nýlega hefur verið dreift á Alþingi. Töluverð skörun virðist vera á verkefnum þeirrar rannsóknarnefndar sem síðara frumvarpið fjallar um og verkefnum hins sérstaka saksóknara.

Þessi frumvörp, og þá ekki síður síðara frumvarpið, snerta mörg mikilsverð réttindi manna, s.s. friðhelgi einkalífs, málsmeðferð opinberra mála o.fl., sem eru sérstaklega vernduð í stjórnarskrá og mannréttindasáttmála Evrópu. Samkvæmt framansögðu telur laganeftnd afar brýnt að réttarframsöfnun verði falið að taka frumvörpin til ítarlegrar skoðunar og veita umsögn um þau áður en að frumvörpin verði samþykkt á Alþingi.

Virðingarfyllst,

f.h. Laganefndar Lögmannafélags Íslands

Eva Bryndís Helgadóttir, hrl., formaður.